

Veres János

Két fa

Éjféli kakasszókor
megállok ablakodnál,
az erdő Krúdy-könyvvé
válna, ha kihajolnál.

Ködarc az üveg mögött:
vankosod, álmod öre;
a harangnyelv se buzdít,
hogy öltözz ünneplőbe.

Elszántan megtámadna
— tudom —, ha beljebb mennék,
az elkötött ebeknél
ádázabb értetlenség.

Mint kertek alján bűvó
éhes kenyérbetyárok:
tussal leöntött tájkép
közepén állok, várok.

Némák a korhadt fejfák,
most is úgy járok, mint rég,
a fukar tornácos ház
ma sem mutatja kincsét.

Udvarotokban senki,
csak két sötét, kopár fa:
két görcsbe bénult ember
égre-ragasztott árnya.

Igaz, unalmas látvány,
nézz rájuk mégis néha,
kigúnyolt végzeteket
példáz itt ez a két fa,

Közel élnek egymáshoz —
egymáshoz mégsem érnek,
s csonkká rágják majd őket
az ösgyík-fogú évek.

Boldog — mert veled lehet —
az ágy, az ajtó, asztal,
én elmegyek, mert csupán
a hideg sár marasztal.

Rikató képzeletem
— bár gépek közt születtem —
viasz-virágból fonott
koszorút hagy fejednél.

Árpszín hajad nyoma
nem ékesíti mellem,
mentő amulett nélkül
megyek vad szelek ellen.

Egy madár részvétet kiált

Hajnakra dél jött, napra éj,
kietlenség leng szívem táján.
Leint egy bokor: ne beszélj!
Merev az arcom, mint a márvány.

Két fogsorom már összezárt
satu — nem kérek földi jóból,
várom a ponttevő halált,
arzént harap, ki belémkóstol.

Egy madár részvétet kiált,
de nem kell már a segítsége:
bolygó híve im rátalált
az okok rejtett gyökerére.

Szemembe húzom kalapom,
alóla szemem kifehérlük.
Élek, mint hal a szárazon.
Bajomat csak a felhők értik.

Mola György

VASARELY-KOCKÁS POSZTER MÉG ABBÓL AZ ÉVJÁ- RATBÓL, AMIKOR A MESTER MAGA, S NEM A KOM- PUTER DOBTA KI A LEHETSÉGES VARIÁCIÓT

Szabó Károly (Carl Taylor, Karl Schneider stb., tetszés szerinti szabadon folytatható), becenevén Zozó, 16 éves lakos hazafelé tartott a gimnáziumból.

Hazaérve papírgyári szolgálati lakásukba, az íróasztalhoz ült, bekapcsolta magnóját. Felállt az asztal mellől, elővett egy agyonfoltozott farmernadrágot, egy erősen használt borítójú Van Morris-lemeszt és egy színes fotót, amely félméztelen, farmernadrágos lányt ábrázolt. A szuper-fixet nylonba töltötte. Az ablakhoz ment, kifelé bámult. Hirtelen az asztalon álló naptárhoz lépett, visszalapozott két oldalt és kitépte. A nyílont a szája elé tette. Az ágy szélére ült, vigyázott, hogy a zacskó nyílását csak ritkán engedje el. A levegőtől felduzzadó és összelapuló nyílont a könyöke alá szorította, hogy ne zavarja a látásban. Az ágy szélére kikapott tárgyakat nézte.

*

Károly kockáról kockára lépked az Üzem utca keskeny kövezetén. Ez a négyzetes lapokból összerakott betonsáv az egyetlen száraz hely, körös-körül sárrá áll össze a por. Még mindig csöpög az eső. Károly orra most kezd szabadulni a vasúti aluljáróban megrekedt szarszagtól. Érezni kezdi a folyóról idesorodó, és az izapos sárban megfészkelő hal- és olajbűzt. A villanydúcok — ki tudja, miért? — vasúttillatú, korhadt faoszlopaira derékmagasságig fröcskölnek a sarat a büfögő hangú, öttonnás teherautók. A Cementgyár olyan, mintha a latyakos utca púposítaná fel a hátát, még a kémény vörös csikozása is maszatosnak tűnik.

A túloldali töltésen egy tehervonat robot. Az alatta lévő házban ugat a kutya. Korcs németjuhász. Azt mondják, ha kanos, kidobja deszkaházából a pokrócot és arra fekszik.

A vegyesboltnál Károly meggyorsítja lépteit. Csapzott hajú, fiatal hegesztők söröznek a száraz eresz alatt. Maszkjuk vékony fekete szíjon csüng a nyakukban, szőrös mellüket verdesi.

Károly tart tőle, hogy utána szóljanak és ő nem fogadhatja

el, mert nem tud üvegből inni. Fél, hogy kiröhögik emiatt, de otthon mindig pohárból kell innia, a szódásüveget sem irányíthatja a szájába. Még utazásra is mindig visznek magukkal egy apró műanyag hengerekből összeállítható poharat.

A hegesztők csak megbámulják Károly iskolatáskáját, pepita-kockás zakóját. Az Élesztőgyár előtt dagadt, vörös arcú nővel kerül szembe. Károlynak úgy tűnik, vakon jár, mint egy behemót poloska, mert szeme alig látszik ki húsos arcából.

Károly a sárba lép előre. A nedves massa átcsap leértékelt, barna cipőjén, utat keres zoknijához, a stoppolás laza szálain áttörve bőrre lehel.

— A csuda vigye el! — bosszankodik undorodva Károly, de nem mer cifrában káromkodni, hátha meghallja valaki, és olyan gyorsan terjednek a hírek az utcában.

„Ha ő is a szélére húzódik a nagy tehénvalagával, talán nem is kell a sárban gyalogolnom. Milyen hülye vagyok, mekkora dinnye!” gondolja diadalmas örömmel, hogy legalább a gondolatait nem kell megrostálnia, lopva mégis hátrakapja a fejét; biztos, ami biztos! A trafik előtt ácsorog, habozik, mielőtt befordulna a Papírgyár kapuján.

Legjobb lenne átbújni az elektromos sorompó alatt, de nem mer, mert az „szabálytalan és tilos”. Két piros terelőkorlát a porta üveglapja elé szorítja. Tudja, hogy ma a kövér Berta néni ül a kalitkában, libegő kék köpenyén a gombok majd szét ugranak, haját kislányosan piros pöttyös kendővel köti le.

— Szervusz Karcsika, nincs semmi baj az iskolában? — kérdezi patkányhangján, mint mindig.

Károly „kezitcsokolom”-ot köszön, amit már a bélyegzőóra előtt meg is bán. Lakóépületükig szidja önmagát, hogy még mindig nem mer „jó napot”-tal köszönni, pedig minden reggel elhatározza. A kétemeletes, vörös vakolású lakótömb körül soha semmi nem változik. A kavicsozott udvaron szőnyegporoló rogyadozik, meg egy pad. Károly gyakran eltöpreng, hogy mit keres itt, hiszen hajszára olyan, mint a parkban található padok. Csenevész, inas karú fák imádkoznak az ablakok előtt, mintha díszletek lennének egy környezetvédő plakát fotójához. A legszeleső Károlyt műanyag májusfára emlékezteti, néhány hosszú nyloncsik vergődik az ágak tetején, esténként susogva szállnak a szélbe. A fák levelei valamilyen rejtélyes, Károly számára érthetetlen okból sárgák és nem zöldek, mint a szekrény mögül karácsonykor előhalászott műkarácsonyfa plasztik tülevelei. Az ágak között az ablakokból az udvarra hajított és

megakadt papírok is lebegnek. Nem érik el az udvar végében a hatalmas kémény mellett álló szemetes konténert. Ha Károly esténként leviszi a piros vödörben a szemetet, fölnezi a kéményből gomolygó füstbáránnyra és szédül. Labilisnak érzi a kéményt, mintha nem is ahhoz a téglafalhoz dőlne, hanem a kémény teteje valahonnan messziről, meghatározhatatlan helyről nyúlna fölé.

Távolabb a kartonbálák megszurkült dombjai fekszenek, a szél felkarmolja oldalait. Esténként macskák randalíroznak közöttük, néha patkánysikoly is hallatszik onnan.

Károly felmegy a lépcsőn. A fokokban teknők vannak, mint ha finom csiszolóanyaggal lennének felpolírozva. A rozsdás fémkorlát tölgykarfája is ugyanúgy kopik ki, legerősebben a fordulókban.

Károly megáll az ajtó előtt, farzsebében keresi a kulcsot. Mikor szeme hozzászokik a sötéthez, a falon perverz, szőrös deltoidok, igék rajza ugrik elő. Még az utálatos sámlizöld ajtójukon is éktelenkedik egy, a kulcslyuk köré karcolt ábra. A pikkelyes és pattogzó festékű ajtón hatalmas sárgaréz névtábla virít. Az apja nagyon büszke rá, beköltözésük óta havonta lemaratja valamilyen savval, mert „rend a lelke mindennek”.

Károly belép az előszobába, felkattintja a villanykapcsolót. Zakóját a fogastra akasztja, egy pillanatra megáll a homályosodó falitükör előtt, melynek hátáról a foncsor mákszemként pereg le, fintort vág: „én már sokat gondolkodtam ezen előszoktam venni az általános iskolás tablóképet nézegetem az arcomat és megpróbálok észrevenni valamit, bármit amitől olyan az arcom de nem találok semmit nem ugrom ki és nem tűnök el az arcok között ha rámnéz valaki továbbcsiklik a tekintete ezek után dühös leszek kimegyek az előszobába feloltom a villanyt messziről nézem meg magamat nem vagyok magas és alacsony sem alakom arányos nem girnyó és nem kövér normális lépésről lépésre közelítek a tükörhöz már csak az arcomat látom rövid jobbra fésült hajamat koponyám tetején és a fülem fölött talán örökre beleragadtak a víz hullámok amelyeket anyám rendelt a fodrásztól hogy szebb legyen persze ez semmit nem változtatott azon hogy a szálak olyan seszínűek se szokék se barnák utálok a füleim normálisak nem állnak el arcom hosszúkás néhány pattanás ugyan van rajta de mióta naponként borotválkozom ezek is ritkulnak a szám vékony és szintelen mintha átlátszó műanyag edényben tejszínű folyadék lötyögne szemöldököm széke és már csak a szemem marad kék apró fekete vonalakkal átszótt golyó talán kissé szomorú ennyi az egész ezvagyokén”

Károly élesre vasalt iskolai nadrágjában ül az asztala előtt. Differenciálszámítási feladatokat old meg, de a Matematikai Közlöny egyik cikkén jár az esze. A differenciálegyenletek csupán folyamatos jelenségek leírására használhatók, ezzel szemben René Thom matematikus képes megoldani a hirtelen változások és divergenciák kiszámítását is. Háromdimenziós ábrákon jeleníti meg a függvényeket, amelyek prognózisok készítésére is alkalmasnak látszanak. Különös módon katasztrófa-modellnek nevezi őket.

Károlyt csupán a matematika elégíti ki maradéktalanul. A nagy számok törvényszerűségei lenyűgözik.

Az asztalról felemeli a szuper-fixet és bámulja a fémtubust. Csavaros műanyag dugójával egyensúlyoz vele az asztalon, hirtelen elengedi.

„Hát, ilyen egyszerű. Az ember is ilyen tehetetlenül születik a világra. 50—50 % esélye van a tubusnak, hogy bármely szögben dőljön el. Ez a montecarlo-elv. Vajon a cselekvéseink is ilyen esetlegesek?”

Károly végignézi a falon. Ócska, kopott poszterek kapaszkodnak gombostű-karmokkal a rózsaszínűre meszelt, ezüst fantázia-virágmintás falra. Osztálytársaitól származnak a színes versenyautók, naplementék, havas hegycsúcsok, rockzenekarok, feszülő farmeres lányok fotói, annak fejében, hogy örök jogként elsőnek másolhassák le a matematika házi feladatait.

Károly néha még most is észreveszi anyja rosszálló pillantását, ha a falra téved az asszony tekintete. A hatalmas, sötétbarna polírozású szekrény tetején miniüvegek sorakoznak, márkás italokkal, mind sértetlenül. A hajópadló okkersárga. Köny-

nyebb felmosni és az olajfesték olcsóbb, mint a lakk. Nem is illenek a poszterek ehhez a szobához.

A helyiség, ahol Károly kuporog, valójában nem is külön szoba, ezen kell keresztüljárni a szülei szobája felé. A két helyiség között ajtó sincs. A tv úgy áll a másik szobában, hogy Károly is nézhesse az ágyából.

Károly az asztalán ketyegő, piros vekkerre néz. Lehalkítja a rádió erősítőjén keresztül szóló magnót.

A gyárban sikolt a sziréna. Károly az ablakhoz lép. Az emberek kifelé zúdulnak a gyárkapun, egyikük-másikuk hirtelen eltűnik a motozóban.

Szülei együtt tűnnének fel a kerítéssor mellett, elválnának a bélyegzőóra előtt megrekedő munkásoktól. Néhányan irigyen néznének utánuk, hogy könnyű azoknak, akik rögtön haza is érnek.

A férfi és a nő átvágna a ház előtti kavicsos térségen, és ha meglátnák az ablakban, integetnének neki. Apja csak a fejével biccentene. Nagyon egyszerű ruhát hordanának. Amilyet ő is, a fiúk. Az áruházak olcsón kiárusított tucatholmiját. Bordó és pepitakockás nadrágot, öltönyt, ódivatú szabással, nyomott mintás kosztümöt. Narancssárga nyloninget, vagy fehér jersey-pulvert vasárnaponként mint „ünneplő ruhát”. Fekete és drapp, vastag talpú cipőket, alkalmi áron.

A férfi és a nő egyidősnek látszana. A férfi magasnak, szikárnak tűnne, mint egy vékony cseppkőoszlop. Haja elégett alufólia-szürke, a svájcisapka alatt is kitűnne, hogy gondosan elválasztva hordja frizuráját, minden hajszálnak pontos helye és hossza van. A svájcisapka két számmal nagyobb, a fültőre fekdűne, néha előre-hátra billenne. Az arca kemény, mintha nevetőizmái végleg elernyedtek volna. Ha beszélne, szürkés ajka lassan nyílna meg, elővillannának ezüsthogai. Az üzemben azzal csúfolnák, hogy nem bízik a bankban és megtakarított pénzét ezüsthogakban őrzi, sőt, a jövő évi árrendezésnél áttér az aranyra...

A férfi ilyenkor gyorsan összekapná a száját, zavartan körülnézne és eloldalogna. Soha nem merne visszaszólni, mert félne, hogy újra előbukkanó, csillogó fogai még nevetségesebbé tennék, különben nem jutna eszébe semmi, amivel megfelelően visszavághatna. Tudná, ezek a fiatal szakmunkások megvonnák a vállukat, ha a skorbutról beszélne nekik, amit a hadtáp romlott konzervjein szedett össze. Már nem is botránkozna meg ezen, maradna egy zavart, idegés grimasz, ami végül az arcába vésődik, mint a szemöldöke fölött kimélyült ráncköteg. Azt persze mindenki tudná, hogy ő a gyár egyik legügyesebb kezű szakmunkása. Ha megállna a gép előtt, hogy befogjon a pofába egy munkadarabot és megmutassa a balfácánoknak, hogyan is lehetne leszedni a fölösleges millimétert, szögletes mozgása természetessé válna, még egy-két futó mosolyt is sikerülne elrendezni az arcán, a nehezen mozgó, kiszáradt izmok között. Hangja lágyabb lenne, és amikor elragadná a hév, lekötne a körülötte állók figyelmét. Élvezné a csodáló tekinteteket. Ha végezne a munkával, fázósan összerántaná magán az olajfoltos, foszló aljú munkaköpenyét, elmosolyodna. Ettől a varázs meg is törne, észrevenne néhány félmosolyt a fiatalok arcán, és kitalálná, hogy arra gondolnak, régen élmunkás lehetett. Kezét zsebébe sülyesztené, köhintene, és mintha súlyos gondja lenne, eloldalogna. A gépek között eltűnődne, hogy fiatalon is ilyen volt-e, de nem hinné, különben mivel hódította volna meg a feleségét.

Az akkori fiatalasszony, ugyanis szép volt, és nem is gondolta, hogy itt fog lakni. Egy szombat este fognak megismerni, olyan régen, mintha igaz sem lenne majd. A lány varrónő a város egyik legfinomabb, úri szabóságában. Azon a szombat estén együtt fognak táncolni a búcsúban, a lány becsíp majd és hagyja, hogy elcipeljék a mulatság fénykörén túli sötét rétre. Elég zűrösen megy majd a dolog, mert rá kell jönnie, hogy a partnere is szűz még.

Azután az események fel fognak gyorsulni, a háborút szerencsésen megússzák, és új életet kezdenek. A férfi feleségét is behozza majd a gyárba, és mivel példás dolgozók, megkapják majd a szolgálati lakások egyikét. Gyerekeik csak nagyon későn

és váratlanul fog születni, mikor már azt hiszik, nem is lehetnek szülők. A nő cserében végképp el kell vesztse bőrének feszes-ségét, sűrű barna haja megritkul, vasárnap délelőttöként maga festi majd újra, mielőtt a cukrászdába mennek fagyaltot vagy gesztenyepürét enni. Alakját nem formálhatja majd újra, így vékony csípője el fog terebélyesedni, melle a hasára fog lógni, amelyen éles csíkok látszanak.

A férfi nem is gondolja, hogy ha mostanában megérinti majd felesége testét, olyan bódítónak és émelyítőnek érzi, mint egy hatalmas, túlérett körtét, amelyre már rájáznak a darazsak.

A nő reumás lesz, visszerek kéklenek az alsó lábszárán, csak a vastag pamutharisnya takarhatja majd el. A férfinak az idegrendszere fog tönkremenni, s az összes többi, időnként kiújuló szervi panaszja az orvosok szerint mind ennek a következménye. A férfi türelmesen végigvárja majd a vizsgálatokat, a laboratórium előtt türelmesen várja a leleteket, és ha az üzemorvos kiírja betegszabadságra, gondosan tartja magát az utasításokhoz. Ha azt mondják, aludnia kell, aludni fog. Ugyanúgy, ahogy ő is meg fogja követelni, hogy felesége feltétel nélkül rendelje elképzelései alá az életét. Nem gondolnak rá, hogy még ma is alapjában véve úgy fognak élni, mint beköltözésük első hetében. Az asszony fog bevásárolni és a házimunkát végezni. A férfi ezt természetesnek fogja tartani. Mikor először hozza majd haza a fizetését, leteszi a borítékot a konyhaasztalra, és azt fogja mondani, hogy ő adja haza a nagyobb pénzt, tehát itt minden az ő szava szerint történik ezentúl. Az asszony nem szól majd semmit, leszediázásztalrólazedényeketésselfogja. . .

Ha éppen esne, a férfi kikeresné mindkettőjük munkalapját és lebélyegezné. Elvenné az ernyőt, ő tartaná az asszony fölé is, aki kőverre tömött szatyrot cipelne mindkét kezében. A négy sorban lerakott, csorba élő téglákon jönnének, és ha az asszony néha kibillen az egyensúlyából, a sűrű sárba lépne. A férfi nem szólna semmit, csak rosszállóan csóválná a fejét. Eltűnének a bérház fekete, töredezett máriaüvegű kapuja alatt, anélkül, hogy intenének Károlynak.

A férfi sokáig matatna a biztonsági zárral, mint mindig, most sem találja el elsőre a kulcs tollának helyes irányát. Csukott szájjal káromkodna és sandán a feleségére pislantana. A nő akkor vágna grimaszt, mikor a férfi már eltűnne az előszobában. A férfi csak akkor kezdene hangosan káromkodni, ha a sötétben megbotlana Károlynak az előszoba közepén lerúgott cipőjében.

Az asszony a konyhában kipakolná szatyrából a virágmintás műanyag abrosszal lefedett asztalra a tejet, a kenyeret, a borsókonzervet és a felvágottat.

Ha villanyt gyűjtának az előszobában, árnyékuk úgy vetődne a gézszerű, hímzett függönyre, mint a vetítőlámpára. A függöny ráncai mellett az árnykép eltorzulna, fekete csikként futna a függönytartó alumíniumrúd lekonyult, bal alsó sarka felé.

A kilincs idegesítően csikorogna, mikor benyitnának. Károly megcsókolná őket, a férfi felületes pillantásokkal körülnézne és becsörtetne a szobájukba. Zakóját fogásra akasztaná és betenné a feketére pácolt diófaszekrénybe. Gyors mozdulattal visszalökné a nehéz ajtót, a naftalinszag mégis betódulna a szobába.

A nő fekete, cicaszem-formájú műanyagkeretes szemüvegét az éjjeli szekrényre tenné. Pongyolába bújna, hasán és mellén összegombolná a foszladozó japán mintákat, középen kilátszana a kombiné rózsaszínű nylonfoltja.

Károly utána menne a konyhába és felülne a tetején zöld, alul fehér hokedlira. Önfelédten hintázna rajta, de meghallaná a hokedli, fedelében tartott cipőkefék és pasztásdobozok csörrenését.

— Mi újság? — próbálná gyorsan elfeledtetni a zajt.

— Semmi — válaszolná a nő kedves hangon, de anélkül, hogy odafigyelne.

Károly morfondírozna:

— Már megtanultam a hétfői leckét is.

— Nagyon jól tetted. Az ember tanuljon előre.

Károly megtorpanna, tétovázva folytatná:

— Mert szeretnék elmenni holnap este diszkóra!

— Hova?

— Tudod, olyan helyre, ahol lemezeket hallgatnak.

— Minek? Azért kaptad a magnót, hogy legyen mit hallgatnod itthon.

— De mindenki megy az osztályból.

— Kérdezd meg édesapádtól!

Károly csak vacsoránál hozná szóba.

— Miféle új bolondéria ez? — böffentené a férfi, fejével intene a nőnek: „kenyeret”!

Károly magyarázni próbálna, de a férfi nem hagyná szóhoz jutni.

— Semmi szükség, hogy tróger legyen belőled, ráérsz még inni, meg a lányok után kujtorogni. Tanuljál, ez a te dolgod!

— De az egész osztályt elengedik! — könyörögne Károly és a torkára ragadó gombócokat nyeltesné.

— Éppen ezért. Elég strici van már így is, én nem ezért dolgozom.

Károly szeretné megkérdezni, hogy miért dolgozik, de apja már felállna az asztaltól, szellentene és eltűnne a szobájában. A víz zubogni kezdene a múlt századi, ormótlan mosogatóba. Károly is kimenne a konyhából, a levéltárcájából előhalászna egy fotót, mely annak a poszternek lenne a másolata, ahol egy lány mosolyog.

— Na, látod? — simogatná meg a képet Károly, az ablakra állítaná, és együtt néznék az éjszakai műszak fényeit.

Károly az ablakon könyököl. Újra felerősíti a magnót. Nyugodtan teheti, tudja, a szülei csak éjfél körül zötyögnek ki a pályaudvarról ide a világ végére, az éjszakai villamossal. Sajnálják a pénzt taxira. Károly kezébe veszi a tollat, ki-be nyomogatja a betétet. A Matematikai Közlönyt bámulja.

Lenyomja a trafik kilincset. „Kezitszókolom. Egy nagy tubus szuper-fixet kérek!”

„Egyedül az biztos, hogy minden a gimiben kezdődött. Addig lejártak ide a barátaim, még a lakótelepről is. Amíg mindnyájan rövid gatyában rohagáltunk, addig nem vettem észre semmit. Csak a gimnáziumban. Emlékszem, anya elhozta a tisztítószert a sötétkék öltönyt, ami akkor volt az apámon, mikor összeházasodtak. Alig volt nagy, és engem ez nem érdekelt, annyira izgatottan boldog voltam. Kivasalta a fehér ingemet is, és én felkötöttem a vékony fekete nyakkendőt is, ami ugyancsak az apámé volt, akkor kapta, mikor Kiváló Dolgozó lett. Előző este együtt voltunk a fodrásznál, a fülemről is lenyíratta a hajamat, mert „minden az első benyomáson múlik”.

Szüleim szabadságot vettek ki erre az alkalomra, apám gondosan megborotválkozott, s hármásban indultunk a gimnáziumba, az évnnyitómra. A nagy hőség miatt az udvaron állították fel a kis emelvényt, elé két sorba székeket hordott le a majomszerű gondnok a meghívott hivatalos személyek és az idősebb tanárnők számára. Az egész udvart, mely kosárlabdapálya volt egyébként, patkó alakban vették körül a frissen tatarozott, mégis ódon hatású épületszárnyak. Az udvar nyitott vége egy hegyoldalnak futott, bozotos barackfák kapaszkodtak az elsárgult fű fölött, a hegy tetején egy pezsgógyáros század közepi családi kriptája fehérlett, mintha kilátó lett volna.

Megkerestük a jövődi osztályomat, szüleim bemutatkoztak a gyomorbeteg külsejű osztályfőnök úrnak. Hátra akartam menni a sor végére, de apám előretuszkolt:

— Állj csak előre, a tanár úr közelébe, jobban is hallod majd ott az igazgató urat!

Akik hallották, teplezetlenül vigyorogtak körülöttem, valaki hangosan megszólalt: — Pedál!

Előre mentem és inkább a lányok közé álltam. Ott sem hallottam ugyan semmit, olyan rosszul voltak beállítva a mikrofonok, hogy állandóan összezerjedtek a hangfalakkal, de különben is, körülöttem mindenki sutyorgott, még a tanárok is az új tanmenetről vitatkoztak. Az ünnepély után elindultunk felé a majdani osztályunkba. En — egyedül — egy hatalmas csokor rózsával mentem fel a lépcsőn, az osztályfőnök úr mellett. A csokrot édesanyám kezébe akartam nyomni, de azt mondta, hogy vigyem csak, azt én kaptam, és igazán nem kell szégyellni.

Ugyanúgy megmosolyogtak, mint mikor édesanyám a nyakamba borult az igazgató úr beszéde után.

— Édes kisfiam, milyen boldogok vagyunk, hogy taníthatunk és így többre viheted, mint mi. Nem riadunk vissza semmilyen anyagi áldozattól és meglátod, milyen remek lesz, mikor már a ballagásodra jövünk!

Fent, az osztályban nem ült mellém senki.”

— Egészségekre! — kiáltotta hangosan a bajszos tornatanárnő, de csak „ségekre” volt hallható. Ezt így tartotta katonásnak és helyénvalónak.

— Köszönjük! — visszhangzott a válasz és Bajszi szíve mélyén elégedetlen volt ezzel a nyamvadt és girnyó társasággal, akik közül „egyetlen stramm katona sem fog kikerülni”. Kondíciójuk szerint akkor lenne kielégítő, ha csak annyit hallana tőlük; „szönjük”. Ruganyos léptekkel mérte végig a tornaterem szélességét és fejét csóválta, amint az utolsó fiú is eltűnt hangos röhögéssel, bevágta maga mögött az öltöző ajtaját. Azután sipját lóbálva elindult a szertárban berendezett szobájába, mielőtt a zuhanyrózsák sziszegni kezdenek és bentről mutáló kamaszhangok reccsennek fel: — A kurva anyádat, tudod azt... és egymáshoz csapódó testek, vizes pofonok csattanása árasztja el az előteret. A zuhanyozóban többen is álltak egy rózsza alatt, néha valakit kilöktek a mosdók elé.

— Most pedig ünnepélyes ablaknyitás következik! — Harogta Franek, a lányok kedvence, és divatos fürdőnadrágjában a zöldre mázolt ablak felé rohant.

Egy láb pattant ki az egyik zuhanyozó alól és Franek beesett a mosdósor alá.

— Ki volt ez az anyaszomorító állat? — tápázkodott fel, és sántikálva kifelé bicegett.

— Zozó feltöröltette veled a vizet, hogy Sándor néninek ne kelljen olyan sokat takarítania. Így legalább a Bajszi sem fog szívózni, hogy „úgy pacskol a tudóbeteg banda, mintha vízilócsorda lenne” — röhögött kajánul Dodi, akit azért fogott meg ennyire ez a példázat, mert száznolc kilójával ő állt legközelebb a vízilovakhoz.

Franek a fejét csóválta, mint aki nem érti, hogy lehet ilyen baromságot tenni.

— A nők már mind kitódultak a folyosóra, hátha véletlenül betörik a zuhanyozó ablaka... Sajnálod tőlük, Zozó?

Franek méltatlankodva csóválta fejét, összehúzta száját.

Károly nem szólt semmit, bár utálta, ha Zozónak hívták, arra gondolt, hogy apja kimenne, mielőtt felvillanna az ezüst foga. A tócsákon végiggázolva átment az öltözőbe, ahol Dénes az osztály keljfeljancsija a partvisra kötözött tornacipőjével lábnyomokat vezetett végig a plafonon.

A folyosón már türelmetlenül zajongott a következő osztály, lassan kifelé indult az öltözőből mindenki.

Franek félrelökte Károlyt az ajtóból.

— Engedj már, Zozókám! Téged nem várnak a csajok, te ráérsz!

Károly arra gondolt, ha ruhában kellene zuhanyozni, talán nem merne volna elgáncsolni Franekot. Csengetéskor Bajszi patant elő hadonászva.

Károly az íróasztala titkos zugából, a sorba rakott Matematikai Közlönyök mögül előkotor egy cigarettásdobozt meg egy felbontott pálinkásüveget. Lassú, lomha mozdulatokkal kisétál a konyhába, a tűzhelyről leemeli a gyufásdobozt, apja szobájából a hamutartót. Undorítónak találja a fehér, születésnap porcelánedényt, melynek alján festett szarvasok legelésznek egy tisztáson. Naponta hússzor a pofájukba és farukba nyomja a hamus csikket az apja. Károly kinyitja az üveget és meghúzza. Küzd a hányinger ellen, gyomrában tűzlabdává áll össze az alkohol. Két szál gyufát is eltör, mire sikerül meggyújtania a cigarettát. Az első slukk után könnyesre köhögi magát. Később áll a alá fújja a füstöt és a felszálló felhőben mozgatja a fejét, csukott szemmel feláll az ágyra. Először megtorpan, lehajol, hogy kifűzze a cipőjét, utána határozott mozdulatokkal végiglépked sáros talpával a hímzett ágyterítőn. Egy nylontasakba göngyölt farmernadrágot vesz a kezébe, vastag pormázat csap fel, mikor ráfúj, majd az ágyra dobja. Leül, kibontja a zacskót. Kiteríti a foltozott, hatalmas trapézszerű nadrágot, megsimogatja, kezével a fémgombon játszik.

Egy őszi vasárnap délután vette meg Digosztántól, akinek télen is olyan barna a bőre, hogy nyugodtan jelentkezhetne valamelyik napolajreklámhoz fotómodellnek. Ennél is fontosabb azonban, hogy holtbiztos kapcsolatai voltak, bármit megszerzett, rövid időn belül.

A fickó kínált neki egy teljesen újat is, csak hogy Károlynak kevés pénze volt, és ezt is alaposan megforgatva számolta a ficsürképű Digosztán kezébe, aki hanyagul begyűrte a bankjegyeket a mocskos zsebkendője mellé, és átadta a kopott festékű Marlboro-szatyrot.

Károly egy hónapig dolgozott ezért a nadrágért délutánonként egy belvárosi áruházban, ahol a papírokat balázta, kocsira pakolta és eladta a használtárutelepen. Átkozott munka volt a dobozolás, ha elkészült a kocsival, a hátsó kijáraton át az udvarra tolt. Itt mindig színes tömeg kavargott, a kirakatokat nézegették, és keresztül lehetett járni a párhuzamos mellékutára. Négy lépcsőn kellett legurítani a kocsit, ha már sikerült átpréselni az udvar végét lezáró, keskeny vaskapun. Néha át kellett pakolni az egész rakományt, mert elméretezte és a koci nem fért át. Máskor meg nem tudta visszatartani a súlyos járgány, elszabadult a lépcsőn, ráborult az úttestre. A járókelők és báméskodók tömege gyűrűt vont ilyenkor Károly köré, mosolyogva jópofáskodtak. Fél siker volt, ha már tovább jutott innen. A zsinagóga előtt a galambok szétrebbentek az útjából, itt előre gyűjtötte az erejét, hogy az úttesten minél gyorsabban átjusson. A használtcikktelep vezetője jól ismerte, hiszen állandó ügyfélnek számított, és azt állította magáról, hogy a rendszeres szállítóit nem vágja át. A pénz mégis keservesen gyűlt, és Károly állandóan attól rettegett, hogy egyszer véletlenül belebotlik a szüleibe, akiknek mondhatna bármit, értetlenül merednének rá. Csapzottan és mocskosan ért haza, alig maradt már ideje, hogy átszaladjon az öltözőbe lezuhanyozni, átöltözni. Néha csak a mocsok nagyját tudta lemosni magáról, a horpadt fenekű, fehér lavórban, a konyhában.

— Jól van, öcsi, ha kell valami, jelentkezz — veregette meg vállát elégedetten Digosztán és sarkon fordult.

Károly hétfőn elsőnek érkezett a gimnáziumba, még csak a frissen mosott folyosókat szárítgatta a szél. Bement a WC-be, kibújt a pepitakockás nadrágból, köpött egyet. Előhúzta a nylonból a farmert és magára húzta. Pontosan az ő mérete volt, az sem nagyon zavarta, hogy bokája fölött ért véget, valahogy rosszul sikerült lemérnie a magasságát. Hirtelen rémesen magabiztosnak érezte magát, mint akit kicseréltek. Zsebredugott kézzel, peckesen elsétált a falra szerelt porcelán kagylók előtt.

Zajt hallott, alig maradt ideje, hogy a pepitakockás nadrágját eltüntesse a nyilonszatyorba és az egyik csésze elé álljon.

— Szia Zozó! Mi az ördög, hogy feltörtél... — hőkölt meg az ajtóban Dodó, majd Károly vállára csapott, a fiú a falnak tántorodott a hatalmas mancsból.

— Meg ne mártsd az új szerelést, mert ha jól látom, még be sem volt avatva — gúnyolódott Dodó és pimaszul a legnagyobb folttal szemezett. Károly magabiztosságát kicsit letörte Dodó, de reménykedett, hogy csak rossz kedve van ma a hatalmasra nőtt fiúnak, akiről háta mögött azt sugdosták, hogy az apja egy medve volt, ami könnyen meg is lehet, hiszen az anyja az Állatkertben dolgozott.

Károly az osztályban szándékosan nem ült a padjába, hanem fel-le járkált az osztályban. Igyekezett közönyös képet vágni, de nem sikerült, mert látta, hogy mindenkinek megakadt rajta a szeme. Véletlenül meghallotta, hogy Luca, az osztályban hallgatólagosan legjobb fenekének tartott lány lopva odaszólt háta mögött a barátnőjének.

— Így nincs is olyan kretén feje...

Klári tinisen vigyorgott: — Legközelebb már a híd alá is lemerészkedik...

Károly érezte, hogy vörösödni kezd az arca.

Hirtelen Franek libbent az osztályba. Vadonatúj Levi's-ben, felhajtott csőszárral, hegyes orrú, vékony talpú, rövid, bordó csizmában. A lányok, Lucával az élen, olvadozva bámulták. Franek, mintha észre sem vette volna, a helyére indult. A tanári asztal előtt fedezte fel Károlyon a farmert.

— Gratulálok Zozókám! — rázott vele kezét. — Hol vágják hozzád? Húzzál meleg zoknit, mert huzatot kap a bokád!

Károly a tanítás végén megvárta, míg becsengetnek a tanulószobára, és bement a WC-be.

Az egyik fülkét magára zárta. Lassan lehúzta a cipzárt, kifordította a fémgombot, és kibújt a farmerből. Elővette a táskájában összegyűrődött pepitakockás nadrágot. Tudta, hogy anyja szörnyűlködni fog, hogy lehet ennyire összegyűrni egy frissen vasalt nadrágot a gimnáziumban, ahová tanulni jár az ember.

Károly lassan a földre engedte a nadrágját.

— A kurva életbe, hogy semmi sem sikerül... — ült rá a lehajtott WC-deszkára. Kezébe vette a farmert, nézte a foltokat, „a kurva életbe”, dűnyögte hangosan és a köveztetre köpte sós könnyét, a pepitakockás nadrág mellé.

Károly a cigarettacsikket elnyomja a szarvasok pofáján, utána kipöcköli az ablakon. Elégedetten szemléli a mozdulatot, már majdnem éppen úgy sikerül neki is, ahogy a pályaudvaron ácsorgó fiúk csinálják. Vagányul és magabiztosan.

Az irodalomórán Dickensről beszélt a tanár, akit Bagoly-nak csúfoltak a kontya miatt. Meghatott, magas hangon mesélt Twist Oliverről, a „szegény, de mélységesen tiszta gyermekhős-ről, aki a korai kapitalizmus embertelen viszonyai között is meg tudta őrizni becsületét.” Olyan határtalan rajongással tudta ecsegtetni a költők és írók legsötétebb ügyeit is, hogy heve mindenkit magával sodort, mint a lavina. Szakmai felkészültségéről csodákat rebegetek, állítólag még Lajos bácsinál is jobban ért az irodalomhoz, pedig a szakállas öreg híres arról, hogy a világirodalom összes jelentős képviselőjéről pontos tudomása van, kapott-e életében szifiliszt, és ha igen, akkor mikor, és a legnagyobb valószínűség szerint kitől.

Bagoly tanár, ilyen közönséges materiális gondokkal kevesebbet törődött, és csak félig számított földön járó embernek. A hétköznapiokból csupán annyit engedett beszívárogni a par-

nasszus tájékán lovagoló gondolatai közé. Amennyit feltétlenül szükségesnek vélt. Noha a tanítványai kissé golyósnak tartották, tisztelték is, mert nem szólt bele magánügyeikbe.

Éppen szemelvényeket olvasott fel könyvből, mikor hangos sziszegésre lett figyelmes:

— Illusztráció: 5!

Csak a kíváncsiság kedvéért kapta föl a szemét, mert azt hitte, valaki külön szorgalomból összegyűjtötte a kor festészetének jellemző reprotit, hogy szemléltesse a tananyagot.

Így teljesen váratlanul érte, hogy felpillantva egy hatalmas, színes szexkép meredt felé, amit az egész osztály hátrafordulva bámult. A leghátsó padban ülő Franek későn kapcsolt, dermedt csöndben csapta össze a lapot és a padba dugta.

— Hozd ki, Franek! — parancsolt rá a tanár, de mert mindenkit a becenevén szólított, minden erélyesség hiányzott a hangjából.

Franek kényszeredett vigyorral elindult az összehajtogatott magazinnal a tanári asztal felé. A lányok cinkosan mosolyogtak rá, hátul Csárli dörögött, hogy ez igazán dedó téma, fölösleges olyan peckesen ballagni.

Franek a tanár felé nyújtotta az újságot, de ő ijedten elrántotta a kezét, féltékenyen maga mellé húzta a szöveggyűjteményt és intett a fiúnak. Franek letette az újságot és helyére ballagott.

Az osztályban kuncogtak és sutyorogtak a tanulók, a tanár mereven nézett maga elé.

Megszólalt a csengő. A tanár felállt és mintha elfeledkezett volna az újságról, kiment a teremből.

Az osztályban előbb visszafojtott, majd hangos kacagás tört ki. Luca rögtön Franek mellett termett: — Isteni voltál!

— Dodó! — húzta el száját Csárli. Farmerjából egy füstszűrős cigarettát kotort elő és a filter előtt kettétörte. A csonkot meggyújtotta és elnyomta a tábla szélén.

— Most gúvadjatok ide!

Ráköpött a csikkre, felpöckölte a plafonra. A tapsot Dodi röhögése szakította meg:

— Ágival smárolt egész délután a híd alatt, azért enyves a pofája...

Mindenki hangosan röhögött, mert jól ismerték a tizenkilenc éves félvér lányt, aki az udvaron focizó fiúk közül gyakran oda-szólt valakinek, hogy jöjjön hátra a barackfák mögé...

Lassan lecsendesedett az osztály, a fiúk Csárli köré ültek a hátsó padra, és a legújabb POP FOTÓ-t nézegették, amit a fiúnak minden hónapban elküldött a nagyanja. Van McCoy Soul Cha-cha-cha diszkólemezőnek hirdetését bámulták.

Károly a többiekkel együtt áhitattal bámulta a csodálatosan színes képeket, a mosolygó lányokat a hangstúdiók misztikusnak tűnő keverőpultjait.

Dodó gúnyos dűnyögése szakította ki a képzelt világból:

— Na, Zozó, csak lopod a látványt mi, hogy legyen mit hencogni a gyáriaknak...

— Érdekes is a fotógrafika?! Sehol sincs a lemez mellett! — vágott vissza Zozó dűhösen.

— Honnan tudod?

— Csak bámuljátok a borítót, vitakoztok, hogy milyen jó lehet a lemez, anélkül, hogy egyetlen hangot is hallottatok volna róla...

— Miért, te talán ismered? — csattant fel Csárli.

Zozó szó nélkül felállt, gúnyosan visszanezített a válla fölött.

— Szerintetek hallotta már? — kérdezte Dodó.

Csárli vállat vont: — Nem tudom, olyan titokzatos pofát vágott...

— Majd én kiszédem belőle — vágódott ki a padból Dodó, és kirohant a folyosóra Károly után. Biztos volt benne, hogy Károly már megszerezte valahogy a lemezt, különben mitől merte volna ekkorára kiengedni a hangját a fiú, akitől megszokták, hogy nincs különálló véleménye és csak ritkán mer bármibe is beleszólni. „Nekem kell elsőként megszerezni”, gondolta, mikor Károlyhoz lépett.

— Nem kell úgy felkapni a vizet, fiú! — csapott barátságosan a vállára. — Honnan a fenéből tudhattam volna, hogy sikerült megszerezned, mikor még Csárliék is csak a borító hirdetését bámulják...

Károly meglepetten hátrafordult. Először szóltak hozzá így a gimnáziumban, először érezte, hogy valaki szorongva néz rá, de fölényével nem tudott mit kezdeni, kényszeredetten elmosolyodott, megrántotta a vállát. Nem akart megszólalni, még élvezni szeretne volna egy kicsit, hogy valaki kíváncsi rá.

— Ugye behozod egyszer, és kölcsönadod?

Dodó olyan kétségbeesett reménykedéssel nézett rá, mintha az élete függne Károly döntésétől. Károlynak Dodó viselkedése egy korabeli képesújság fotóriportját idézte, amit gyermekkorában sokszor bámult borzongva és megdöbbenve, egy karszalagos kivégzőcsoport tisztje előtt meggyötört arcú férfi könyörgött térdenállva, mintha Istenhez fordulna. Károly nem akarta maga előtt látni a következő képet, ahol a férfi szétvetett karokkal feküdt a kockakövön, a tiszt cigarettára gyújtott.

— Persze, hogy elhozom, de máskor nem kell ilyen képet vágnod — mondta és sarkonfordult.

A következő héten minden reggel azzal fogadták, hogy behozta-e már a lemezt. Károly már félt egyedül maradni bárkivel is, szünetekben hóna alá csapta könyvét, mintha sürgős pótolni-valója lenne. A folyosó sötét végére állt és lopva figyelte a lányok combja között megjelenő, a zöld olajfestékes falról visszaverődő fényt.

Károly újra feláll az ágyra, kezével végigsimítja a szekrény tetejét. Mikor felemeli kezét, ujjain vastag, bolyhos porkesztyűt lát. Ráfúj, a pelyhek elválnak a kézfejről, lassan, mint a pity-pang gatsby-koronája, ereszkedni kezdenek. Károly bután vigyorog, folytatja a matatóást. Hirtelen egy nagylemezt dob az ágyra, a borító után vastag porkondenzcsík úszik. A tasak pörögve zuhan, csücskével az ágy szélére esik. A fóliázott kartontasak meghajlik, lefejezi Van Morriss, majd továbbszédül a hajópadlóra. Károly utánabámul, „kutyaszar”, böffenti, nyelvvel alkoholban oldott füstöt lök a szájába. Belerúg a lemezbe. Csipőre teszi a kezét, farkasszemet néz vele. Az üvegből húz egy slukkot, megforgatja a szájában. A borítóhoz sétál, leül mellé a földre. Kiveszi a karcos lemezt. Bal kezével pörgeti a térdén, jobb mutatóujjának körmét a forgó lemez közé nyomja. Fejét és talpát vadul rázza a ritmusra.

„Hát ez a boldogság! Ennyi az egész! Egyszerű. Az értékrendet meghatározza, alá- és fölérenddel. Kitérés nincs, bűvös a kör. Stúdiók, csodaállatok, vékony mese-arcú nők, szédítő testtel és én csak álltam a kirakat előtt. A boltban hullámos hajú, fekete mandulaszemű lány ácsorgott, a combja csokoládé, fagyosan végigmért, mert látszott a pepita zakómon, hogy csak a vágyam duzzasztja a zsebeimet, különben világ-csörőja vagyok. Már egy hete minden reggel megkérdezte Dodó, később Franek meg Csárli is, hogy mi újság a lemezzel. Franek ugratott, hogy az anyám biztos nem enged a suliba hozni egy ilyen piszkos drága cuccot. Közben pimaszul vigyorgott. Luca a nyakába csimpaszkodott, réveteg szemekkel bámult, én meg nem mertem a mellére nézni, csak a pofám égett. Már egy hete csak a pofám égett, éreztem, hogy nem bírom tovább. Azt a lemezbolti eladónőt sem nézhettem meg, pedig sokkal jobb feneke volt, mint Lucának, de hiába, ő az áruhoz tartozik. Hátam mögött a buszok tülekedtek, már égtek a neonok, a szem káprázott, és én még mindig csak a kirakat előtt szobroztam. Fázósan összehúztam magamon a zakómat, pedig csak a két irdatlanul hosszúnak érzett karommal kellett valamit csinálnom. Bent tülekedtek, mikor én pofátlanul (életemben először igazán pofátlanul!) végigtolakodtam a soron, mintha milliomos lennék, és csak úgy heppből fel akarnám vásárolni az egész boltot, a zakóm belső zsebéből hanyagul kilókött dohánnyal. Egy huszast váltottam apróra és ügyeltem, hogy jól csörögjön, minden lépéselemnél csilingelje át a boltot. A lány rámvillantotta mandulalencséjét, és először mérhettem végig tetőtől talpig és jogosan.

Elegánsan fújtam meg a lemezt. Méltóságteljes lépésekkel kimasíroztam a zsákmányommal, az utcán sem néztem a hátam mögé, nem kezdtem rohanni a sarkon. Büszkén tapostam a sugárutat, a neon- és fényzóródzsongelben biztonságban éreztem magamat. Az utcán szomorú és vidám emberek jöttek szembe. A szomorúaknak szerettem volna a lógó orruk alá ordítani, néztek, ennyin múlik a boldogság, lopjatok magatoknak.

Azután buszra szálltam és minél közelebb jártam a külvároshoz, az otthonomhoz, a boldogságom egyre fogyott. Az utolsó fellángolás a gimnázium előtt volt, ahol elképzeltem a holnapot. Remegtem a vágytól, hogy ezzel az általam jelentéktelennek tartott tárggyal visszanyerjem, amit már az első nap elvesztettem. Egyetlen vágyam volt, hogy jövőre akadjon önként vállalkozó, mikor az ülésrend eldöntésénél rám kerül a sor...

Másnap büszkén érkeztem a gimnáziumba. Erősnek és méltóságteljesnek éreztem magamat, ahogy a hanyagul hónom alá csapott lemezzel ellibbentem egy lánycsoport előtt. Nem is csalódtam, sutyorogni kezdtek, ahogy elhaladtam előttük. Ezzel a szédült elégtétellel léptem az osztályba.

A matematikaóra csak nagyszünet után volt, ezért senki nem ugrott fel, mikor megpillantottak. Dodó és Csárli a hátsó padon vitatkozott, Luca Franekkel szövegelt, a többiek magoltak történelemórára. Dénes összerendezte, hirtelen összezártá ujjait, ahova az évszámokat írta fel vékony filctollal, idegesen feltolta szemüvegét az orrán. Mikor látta, hogy csak én vagyok, folytatta.

Megigazítottam hónom alatt a lemezt. Franek állt leasett, ellökte válláról Luca karját, és kikapta kezemből a lemezt.

— Behozta! — ordította, és az egész osztály irigyen felkapta a fejét. Csárliék abbahagyták a vitatkozást, leugrottak a padról, hatalmas szemekkel meredtek rám, mintha a világ százhuszonnyolcadik számán tartott csodája lennék.

Franek hangja törte szét a varázst. Hangosan bugyborékolta a szavakat:

— A cso-da-le-mez! A kétéves Van Morris, egy hete adtam el! Régi szar...

Az osztály röhögni kezdett. Szólni akartam, hogy igenis csodálatos lemez, háromszázért árulják az üzletben is, de a hangom elveszett. Kikaptam a lemezt Franek kezéből és kirohantam az osztályból. Bosszankodtam, de a fene egye meg, a külföldi neveket nem szoktam kibetűzni, az angol szavak meg különösen kínaiak nekem... Arra gondoltam, amíg a földrajzszertár előtt könyököltem az ablakon, hogy hiába dugtam el tegnap a kémény mögé a lemezt, meg a pofonra, amit apámtól kaptam, mert később mentem haza, és nem voltam hajlandó válaszolni minden kérdésére, hiába ordította:

— Hol voltál?

Károly leemeli körmét a lemezről. Egy zsebkendővel gondosan letörli róla a port. A tasakba csúsztatja, Van Morris fejét visszahajtja a nyakára. A címlapon tomboló lányarcát megsimogatja és ujját végighúzza a gerincén. A lány mosolyog. Károly feltápáskodik, az asztalhoz sétál. A super-fixet zacskóba tölti. Leül az asztalhoz, matematikakönyvet vesz maga elé. „Ha életem összes cselekvését — amely így közelít a végtelenhez — értékelem és függvény formájában felrajzolom, a függvény megadja, hogy a valószínűségi változó (tehát az olyan cselekvéseim, amelyek a reális változás esélyét őrzik) megadott X_a értéknél nagyobb X -értékek milyen P valószínűséggel fordulnak elő. Egyszerű valószínűségi eloszlásfüggvény. A számhalmaz tagjainak pontosan a fele a számtani középénél nagyobb, másik fele pedig a számtani középénél kisebb. Így a számtani közép értékénél nagyobb és kisebb értékek előfordulási valószínűsége egyaránt 50—50%. Annak a valószínűségét kell megállapítanom, hogy egy adott X_a értéknél nagyobb előfordul-e. Ha a relatív gyakoriság a felső kvartális és a medián közé esik, jelenlegi életem egy kalap szart sem ér. Ez nyilvánvaló, de utána következik a legfontosabb művelet, a jövőbe mutató interpoláció. Ha a mediánt nem törli át és nem lép az alsó kvartális intervallumába, akkor vége.”

Károly összecsapja a könyvet. Cigaretára gyújt, felhangosítja a magnót. Az asztalon álló naptárban lapoz visszafelé. A másik oldalon kemény ceruzával beírt női név szénkarca bukkan elő, alig láthatóan: Szilvia.

Károly hirtelen mozdulattal kitépi a lapot, markába szorítja, kidobja az ablakon. A papírgombóc a szürke homokon nyújtózkodik, Károly megigézve bámulja.

Szombat este volt, Károly már délután felvette a farmer-ját, ingén két gombot nyitva hagyott. Így túl keveset lehetett látni a már egyre erőteljesebben szőrösödő melléből, viszont ha a harmadik gombot is kigombolta, akkor a hasa közepe is ki-látszott. Ezt nem akarta. Bosszantotta, hogy nem sikerült elérnie azt a hanyag eleganciát, amelyet titkon már annyiszor megfigyelt Csárlin. Poharakat készített elő, a legszebbeket, amit otthon talált, nem is emlékezett, hogy használtak is volna őket valamikor. Úgy tudta, szülei nászajándékba kapták a poharakat, és rögtön a polcra kerültek, az elhúzható üveglap mögé.

Károly italt bontott, süteményt készített egy tálcára. Alig várta, hogy besötétedjen. Tudta jól, hogy Félix bácsi, a bicegő éjjeliőr, ebben az időpontban a bálák környékét bókálssa. Az öreget sokszor meglesték már, hangosan káromkodik magában, állítólag azért, hogy még véletlenül se fusson össze tolvajokkal.

Károly izgatottan várt füttyjelre a kerítés túoldaláról. Előbb a női kacagást hallotta meg, azután a döngő férfihangot. Boszszankodott, hogy hiába figyelmeztette unokatestvérét, úgy csörtetnek, mint egy rakás hajtó. Pisszegett, az egyik lány aprót sikított, mire az unokatestvérét hallotta dörmögni:

— Mondtam, hogy pofa be, amíg beérünk. . .

Károly átsegítette a lányokat, izzadt tenyérrel fogott velük kezét. Ők kicsit bután nevettek, mint az utcabeli lányok, és kétoldalról megcsókolták.

Úgy értek Károly lakásába, hogy senki nem vette észre őket. Károly csuromvíz lett, mire becsukta maguk mögött az ajtót. Nem gyújtottak villanyt, csak miután az unokatestvére elhúzta a vastag, nikotinos csipkefüggőnyt. Az iskolai atlással leárnyékolták az olvasólámpát, bekapcsolták a magnót. Erotikus diszkózene töltötte meg a szobát, árnyékuk ijesztő testőrként guggolt a hátuk mögött. Unokatestvérenek viccein olyan hangosan nevettek a lányok, hogy Károly attól félt, meghallják a szomszédok. Mikor a borosüveg aljára értek, unokatestvére felállt az egyik lánnyal.

— Szilviát itt hagyom neked, ő igazán jól ért mindenhez — kacsintott, és eltűntek a sötét szobában.

Károly a bortól megbátorodva, kíváncsian szemügyre vette Szilviát. Rövid, barna haja szabadon hagyta a fülét, elől simliszerűen borult a homlokára. Károlynak nevetheknekje támadt.

Szilvia nem hordott melltartót, rózsaszín pulóverjének bordái mögött erős mellei ringatóztak. A farmer szorosan feszült fenekére, hasánál enyhén kidomborodott, Károly bután vigyorgni kezdett, mikor megkívánta.

Szilvia egy ideig együtt nevetett vele, hirtelen abba hagyta:

— Mit röhögsz?

— Olyan vagy, mintha elhagytad volna a tányérsapkád tetejét.

— Ez az egész?

Szilvia zsebredugta a kezét, az ablak elé sétált. Károlynak úgy tűnt, jobb feneke van, mint Lucának. A lány háta mögé lépett, érezte, hogy remeg a gyomra. Szilvia hátranyúlt, magához ölelte Károlyt. A fiú átkarolta a lány hasát, de Szilvia mellére tolt a Károly karját és csókolózni kezdtek.

Szilvia levette a pulóverét, kigombolta Károly ingát is és félmeztelenül öleltek a vastag, nikotinos csipkefüggöny előtt.

— Menj az ágyra! — simított végig Károly haján Szilvia.

Károly hátát a falnak vetette, nézte a lányt, aki táncolni kezdett. Károly elbűvölten bámulta a farmeres combot, a farmeres feneket. A lány nadrágjára vékony csíkként nyomódott bugyijának körvonala. Szilvia végül megállt, kigombolta a farmernadrágot. A fémgomb lefittyedt, köldöke előtt szétnyílt a nadrág. Lehúzta a cippzárt, kibújt a farmerből.

Károly rémülten vette észre, hogy a lány így alig izgatja, lassan kezd megszűnni benne a feszültség.

Szilvia melléfeküdt az ágyra. Öleltek, de Károly nem érzett izgalmat. A lány mozdulatait figyelte és ijedten érezte, hogy Szilvia keze megindul nadrágja felé, kigombolja.

— Mi van veled? — kérdezte a lány hirtelen.

„Hogy mondhatnám el, mi van velem? Mondjam, hogy

utálom magamat, mert itt fekszem tehetetlenül? Mondjam, hogy nem benne van a hiba és engem csak a farmeres seggek vonzanak? Csak azért, mert nem találkozom vele, vágyaimat újságok valószínűtlenül tökéletes reklámnőiben elhetem csak ki. Mondjam azt, hogy becsapottnak érzem magamat, mert a reklámvilág tökéletessége túlszárnyalta, kevéssé értékessé tette azt, ami a természetes? Egy Levi's-reklámot meséljek el neki, amelyen egy lány feneke látható, alatta szöveg: AZ ÖN LEGJOBB VONALÁT LEGJOBBANA LEVI'S MUTATJA! Vajon megértené-e, hogy átverték és én a farmerba estem bele?"

Szilvia felült az ágyon, elkezdte magára rángatni a koptatott-kék nadrágot.

Mikor felhúzta a cippzárt, Károlyt hatalmas vágy fogta el, körmével a falat karmolta. A magnószalag susogva pörgött az orsón.

Károly a matematikakönyvet lapozza.

„Ha interpolálok a függvény kapott szakaszát, a jövőbe mutató prognózist kapok. Hát ez aligha lépheti át az alsó kvar-tális intervallumát. . .”

Károly grimaszt vág, ellép az asztaltól. Megmarkolja a zacskót, amibe super-fixet töltött, az ágyra ül. Körülnéz a szobájában. Szája elé veszi a zacskót, mélyeket lélegez belőle. Mentolszerű íz tömi el a száját és orrát. Minden szippantásánál csak egy pillanatig irritálja a különös mentol, amelyről azt sem tudja eldönteni, hogy a szagát vagy ízét érzi-e egyáltalán. A falnak dől, mellette van az agyonfoltozott farmer, a Van Morris nagylemez és egy színes fotó, annak a plakátnak a másolata, amelyen egy félmeztelen, farmeres lány mosolyog.

„Hol jársz Szívem? Miért is hívlak úgy, hogy Szívem? Nem tudom. Miért szeretlek, Szívem? Fogalmam sincs, Szívem. Hiszen soha nem láttalak valóságban, Szívem, és mégis szeretlek, Szívem. Nem is tudom, melyikünk tud többet a másiktól, Szívem? Én, aki látom a testedet, vagy te, aki tudod, hogy százezer kamasz megnézi a testedet. Három éve élem veled az életem, elmondom az örömet és csak nevelsz, mindig olyan édesen, mint az első pillanatban. Együtt hallgatjuk Rick Wakement, Donna Summert és veled álmodom. Szeretlek, Szívem, és szükségem van rád. Szeretlek, érted?!”

„Soha nem hittem igaznak hogy az ember élete össze-sűrítve megjelenhet úgy látszik ebben is csalódnom kellett elő-szőr egy montmartre reklámszatyrot vettem elő olyan hangja volt mint a selyempapírnak és átlátszatlan tejfehér teret vont körém csak a felirat kék betűi árnyékolták be azután rájöttem hogy hülyeség legjobb egy felirat nélküli teljesen átlátszó poli-etilén zacskó ami nem csörög így hallom a magnómat és lát-hatom az ágy szélén gondosan összehajtogatott farmeromat azt mondták ha az ember gondol valamire azt fogja érezni én azt akarom hogy mindig farmerban járhassek szédítően sok leme-

zem legyen akár tized is feltehessek egy délután és nem akarom hogy fél öt legyen amikor hazajön apám anyám úgy szeretném ha egy nap nem úgy állítanának be ahogy szoktak hanem teljesen ki lennének cserélve még nem tudom milyen ruhában legyenek csak nagyon szépen és magabiztosan nézzenek ki szeretném ha levannék a ráncokat az arcukról amelyeket nagyanyáim dédnagyapáim úkakárkicsodáim után viselnek és ne ebbe az előszobába lépjenek be ahol a falon elnyomott poloskák csikja csak a dísz nem akarom, hogy apám a trógerokról beszéljen akiből soha nem lesz neki és hogy kiröhögje a zenét amit szerettek forr bennem a vér mikor morfondirozik hogy azok a buzeránsok mindenkinek elcsavarják a fejét és egész este ezen háborog mintha nem is történe más a világon ilyenkor a bosszankodás után vigyorgnom kell egyszerűen arra gondolok hogy mi ez a gond a világ dolgaihoz képest és ilyenkor nevetnem kéne visszatartatlanul roppant erővel kellene kitörnie kacagás lenne belőle röhögés ami akkor lenne a leg-harsányabb és legpimaszabb mikor mélyről jövő szomorúsággal telik meg a lélkem hirtelen összerezzenék zakómon a pepita-kockákat markolásznom térdem fölött megrántanám a nadrágotat minha le akarnék ülni vigyázva hogy ki ne térdeljem a vasalást azután mégsem ülnék le a hátam mögött összekulcsolt kézzel sétálnék komótosan mint a világfájdalmas tanár urak homlokomat összeráncolnám és megengedném, hogy szemem előtt új ruhájában billegtesse magát a bú csak az első sarokig sétálnék ott kezemet zsebem aljára vágnám vállam belefeszülne a zakóba suhancos pózba görnyednék a gallért kihajtanám hajam elé kacszázó léptekkel rugdálnám a köveket a szembejövő lányok fenekébe csipkednék és nevetnék roppantul élvezném hogy mind rögtön belém esne mikor félszemmel visszanezne de nem mu-

tatnám és ha szembejönne az a szép lány akit csak elképzelt magának az ember de aki az utcán soha nem jár és most mégis felbukkanna kezemet zavartan kivenném a zsebemből pepita-kockás zakómat megigazítanám mozdulataimat elrendezném komoly márványarccal mennék el mellette anélkül hogy a fenekébe csipnék a szemem sarkából szemét keresném és újra megtelnék szomorúsággal micsoda pasas gondolná ő és kicsit gúnyosan billegve karistolná össze vágyaimat mikor már biztos lennék hogy még véletlenül sem néz vissza hirtelen hátravágnám a fejemet egy suhancot látnék imbolyogni az utcán jó kedve lenne és az ő fenekébe csipne keserűen vigyorgnom kellene mikor észreveszem, hogy a lány szemében kigyullad a vágy a suhanc kezére csap és nem engedi el kezemet a zsebembe süllyeszteném és vigyorgnék suhancosan imbolygó járással folytatnám az utamat egy kavicsot rugdálnék de a lányok fenekét csak a következő sarok után kezdeném csipkedni hiszen én semmi mást nem akarok csak utólrni magamat olyan lenni mint mindenki nem hagyhatom ki ezt a lehetőséget qayxswedcvfrtgbnhzujmkiopéóá!"

*

U₂=Szabó Károly (Carl Taylor, Karl Schneider stb., tetszés szerint szabadon folytatható) lassan ment a gimnázium felé. Háromnapos kórházi hiányzását szülei igazolták, nehogy hivatalosan az iskola tudomására jusson az eset.

— A Zozó! — kiáltotta valaki, de a fiú megjelenése csak egy pillanatra törte meg az osztály zsviját. A terem végében áhitattal bámulták a pad tetején ülő Csárlit és Franekot: „Tegnap délután kipróbáltuk. Döbbenetes! Először szereztünk egy nyílont, beletöltöttük, utána mélyeket lélegeztünk... Menő téma.”

Tamás István

Elsistereg

kihuny
e kancsó borban
a nyár
Megtizedelt
rokkant bokrainkon
gondjaink fészkén
elfáradt szerelem gubbaszt
megpihen még
az árny

Arany tallér réz
garasokra váltva
gurul szerte s koccam
høldsarlós fenekén
a feneketlen
pohár-kelepcének
s vergődik
ráng a napkorong

Valami legényes
kiverekedésre
koccint s tenyérbe csap
a kupec-megkövetés
Mert hamuval rótt
keresztet visel itt
homlok-domb s a pókhát
s hol füttyös rigók
bár nyugözve nyelvük
kék hamvas ék
szedret szemelgetnek
mint legyezők nyílnak
virágosra ki a
køszénben alvó fák

Nyugtatom

magam
én emeltem falat
ablaktalant s tetőt

hol fölállnom se lehet
hogy méltán irtóznak
tőlem
kiket
tán ma is szeretek

Vallatom múltam
s jelenem ami nincs
nyűglődöm
írt kutatva de kerülték
szennyek álnokságok
ragályok a kezem

Csak a vers mi
se holt se eleven
Festettem ördögöt
s annak sem kellettem

Ki

magát csak
önmagától félti
eljártsák azt
ál-ünnepek
kártyás
kørhely vasárnapok
Gyermekien
vig a mulatságon
poharát török
szenteskedő
obsitos táncosok

Hittel osztva
az utolsó
fillérig el a szívét
kibic lehet
asztalánál
s vigasz gyanánt
jut neki egy
pácolt vidor
miért

(Folytatás a 12. oldalról.)

kén. Úgy vélem azonban, hogy Balázs János írásai a festményeitől kapják jelentőségüket. Olyan szellemi holdudvart öveznek körül, amelynek tágasságában a festői életmű tisztábban, világosabban fénylik.

Nem arról van szó, mintha a versek a vizuális jelrendszer fogalmi megfelelői lennének. Kutatói feladat lehet a két önkifejezési lehetőség Balázs János örökségében mutatkozó eltéréseinek, hasonlóságainak feltárása. Elnagyoló rálátásban úgy tűnik, egy több irányú eredendő szellemi tehetség, más-más tartalmak kifejezésére szolgáló megnyilvánulási formáiról van szó.

A kötet második egységét képező huszonöt vers — nyilván szűk válogatásnak kell tekintenünk ezt a mennyiséget — tartalmi értékét a legtöbbjében fellelhető közös élményanyag adja. Az utolsó vers végén szinte úgy tűnik, ciklusba rendezett műveket olvastunk. Elcsodálkozunk, hogy ez az iskolázatlan ember a művészlét teljes bonyolultságát képes volt megfogalmazni. Tudja, érti, megszenvedti, tisztán leírja, magyarázza, mentségét keresi, próbálja elfogadhatóvá tenni a művészféle különbözősét fajától, a többi embertől. Ugyanakkor öntudattal viseli-vállalja másságát. Indulattal és szellemesen fricskázza kisebbítőit, művészetébe építi a világ ellenállását és mocskolódásait. Hitelesen vall az alkotás (= a festés) állapotairól. Csodáltl termékenységének másik oldalát is megmutatja: hogyan fogatkozik, ég el, üszkösödik egyre sokasodó képei között. Akik egyszer is látták testi valójában, képei között mesebeli szegényes odújában, a tűzhely hideg platnyiján kuporgó macskájával, éppen ezt a Balázs Jánost őrzik emlékezetükben: az elapadó, átszellemülő testet, s a gyarapodó életművet.

3. A *festmények*. A tizenhat képről is — a kötet harmadik egységében — leolvasható, hogy Balázs János festészetének is megvoltak az állomásai. Változásokon, átalakulásokon ment át művésze, míg teljesen birtokolta kifejezőeszközeit. Nyugodtan beszélhetünk fejlődésről. Azért fontos ezt hangsúlyoznunk, mert a naív művészeket olykor hajlamosak vagyunk eszközeikben eleve készeknek és munkáságuk általában rövid ideje alatt többé-kevésbé változatlan formavilágúnak tekinteni. Az állandóság és változatlanság mozzanata általában valóban jelen van művészetükben. Balázs Jánosnál különösen. De mi is ez az állandó mozzanat? Úgy gondolom, az a világvé, amelyben Balázs János képei megfogannak, s amely kialakult és végleges. A művészetében végbement változást-fejlődést annak a jobbra ösztönös, nyughatatlan törekvésnek kell tekintenünk, amely űzte-hajtotta, hogy ez a világvé minél maradéktalanabbul öltön formát a vásznon. Tanulságos például az 1968-ból származó *Kék virágok* és az 1975-ös *Erdőben* összehasonlítása.

A természeti-növényi világ felnagyítása már az előbbi képen megfigyelhető, de még alig lépi át a természethű ábrázolás határát, s a jelképiség árnyalatnyi jelenlétét is érezzük, ami a későbbiekben inkább kikutathatatlan titokzatossággá sűrűsödik. Az is kivehető, hogy a festőnek sajátos köze van a képen látható virágokhoz. Az utóbbi festményről már kiderül a viszony jellege. Balázs János úgy néz a természetre, mint az emberre, úgy jár benne, mint lelkes lények között. Számára a természet értelemmel és szellemmel feltöltött. Ezért a világ egy lapulevél vagy egy megbúvó gomba kalapja alól szemlélve is egyformán teljes: az élő és élettelen, a növényi és állati, valamint emberi szféra legfeljebb külső megjelenésében különbözik egymástól. Mindenekelőtt azonban egylényegűek és elválaszthatatlanok. Sajátos animizmus ez, amelynek gyökerei minden bizonnyal a cigány-folklorba kapaszkodnak. És talán mindannyiunknak fölrémlik gyermekkorunk háborítatlan idejéből.

Egy másik képtípusban, amelyhez talán a legjobb Balázs-alkotások tartoznak, egyetlen motívum sem jut kizárólagos érvényre. Semminek sincs bennük kitüntetett helye. Olykor még a képcímek sem igazítanak el afelől, hogy tulajdonképpen mi is a téma. Ezek a képek Balázs János-i értelemben vett világegészek. Laikus bölcséletében, amely meglepő olvasottságból — filozófiai művek ismeretéből is! — táplálkozik, a mindenség ismeretlen erők kaotikus, zűrzavaros küzdelme, amelyben gyakran a Jó és a Rossz sem állapítható meg biztonsággal, a kavargás célja és végső kimenetele pedig aligha. Ezért a világ gyakran mint szemléleti massa kerül a vásznaira. Valószínűleg ezzel és animizmusával függ össze fantáziájának a természeti formákat átlépő jellemző sajátossága, képi világának absztrakciója, sokszor nonfiguratív elemekből való építkezése; de időtlensége és a tér perspektíva nélküli szerepeltetése, illetve olykor a tér teljes eltűnése is ezzel magyarázható.

Észre kell, hogy vegyük a sajátos elentmondást. Balázs János széles körű tájékozottsággal rendelkezett az emberiség eddigi gondolatkinésében. Ebből az következne, hogy vezérgondolatokra, egy-egy eszmeszálra építkezik. (Bár erre is van példa, de ilyenkor sosem igazán átütő erejű festőileg.) Mint mondtuk, sokkal inkább egy sajátosan értelmezett világegész megfogalmazása felé törekedett. Viszont a „filozófiai” ismereteket nem kritikailag, tehát történetileg sajátította el, hanem az egymásnak megfelelőek értelmében: mintha például Platon, Kant, Nietzsche egyazon személy lenne, s ugyanakkor élt volna. Világos, hogy vannak egyedileg megfajthetetlen Balázs-képek. Ám világvéjük tudományos igényű és teljességű feltárásával érteni fogjuk rejtelmessége okát, a Titok körüljárható lesz, mint egy totemoszlop.

4. Az *utószó*. Lapozgatom Balázs János

Ecsettel és írónnal című könyvét, amelyet F. Mihály Ida, a Magyar Nemzeti Galéria naívművészeti gyűjteményének vezetője állított össze és látott el utószó gyanánt értékelő tanulmánnyal. Lapozgatom a szép kötetet és nőttön-nő bennem a hiányérzet. S mivel sehogyan sem találom, amit megadni reméltem, kezdem azt hinni, hogy csupán az ünnepi alkalom (a karácsony) jelentette meg a kiadóval ezt az ajándékozásra igen alkalmas — mert ahhoz igazán elég a különlegesség, a kuriozitás —, meglepően olcsó albumot. Mert ami a kötettől elvárható lenne — a tudományosság —, azt nem teljesíti. Ahhoz túl kevés dokumentumot vonultat fel Balázs János ecsettel és írónnal alkotott életművéből, hogy akár emlékkönyvnek, akár tisztos „válogatottnak” tekinthessük. Ahhoz pedig sokszor túlságosan primér, gyakran a leírás szintjével beérő, a kitekintést nélkülöző, a naív művészet sajátosságait, megítélésének nehézségeit alig érintő a zárótanulmány, hogy monográfiaként kezeljük. (Nem is beszélve a könyvészeti apparátus teljes hiányáról. Egy valamirevaló forrásjegyzékből például nem hiányzott volna, hogy Balázs János önéletírása a *Palócföldben* látott *napvilágot* még 1971-ben.) Egészében úgy tűnik, Balázs János életművének teljes feltárása még nem történt meg. Kérdés azonban, hogy ehhez adottak-e a feltételek. Ami az elméleti-esztétikai alapokat illeti, aligha.

A magyar naív művészet 1972-ben megrendezett nemzeti galériabeli nagy seregszemléje után a kritika lelkiismeretesebb hányada bevallotta zavarát. Nem is lett volna helyénvaló a kritikusi magabiztosság. Hiszen az elmélet (esztétika) bizonyosságával azt sem lehetett megmondani, hogy mit értsünk naív képzőművészetben. Az ítékezésben nem álltak készen az „objektív mércék s kategóriák” (Rózsa Gyula). Legfeljebb arra volt mód, hogy a rossz értelemben vett amatőröktől és dilettánsoktól megkülönböztessék a valóban művészi értékeket. Ahhoz tehát nem fért kétség, hogy a naív jelzővel ellátott művészeti irány értékeket hordoz. Nem az a kérdés, vajon kisebb értékeket-e, mint az ún. „magas művészet”. Sokkal inkább az, hogy mennyiben különbözik a jelző nélküli művésztől.

Nem valami gondolkodói pedantéria sürgeti a tisztázást. Ha a kritikusok táborában bizonyos fokú zavart emlegetünk, a széles közönség körében valószínűleg sokkhatás volt megfigyelhető. Akadtak például olyanok, akik arról beszéltek, hogy a képzőművészeti nevelés eddigi kevéske eredményét is romba döntötte a naív művészet körüli hírverés, teljes zavart okozva a közízlésben. Attól tartok, a közérdeklődésre számot tartó, s rövid időn belül keresett hiánycikké váló Balázs-kötet nem segít hozzá a tisztázáshoz.

Laczkó Pál *

*A szerző korábban Pál József néven publikált.

Hatvankilencben, amikor az utolsó bányát is bezárták a telepen, Vendel Károly végleg eltűnt az emberek szeme elől. Eleinte még olykor látták az autóját kigördülni az udvarról, látták elsuhanni az illatos hársfák szegélyezte úton, amint áthatolhatatlan porfelhőt kavart maga után, majd elnyeli a kora esti szürkesség. Később zárva maradtak a kapuk, pántjukra ráült a rozsdavirág, a palánk szürkén mállani kezdett, az állásban elfáradt tartóoszlopok fejére ránköszönt a magas fű.

Vendelék rejtélyesen távolmaradtak az emberektől, nem mutatkoztak sem magán-, sem közhelyeken, a bányakaszinóban, ahol esténként füsttel és vigalommal telt meg a nagyterem. Nem mentek ki a hegy alá, ahol sörmecset játszottak a bányászok az iparosok ellen május elsején, amikor a házak fölé indulókat zengett a hangszóró, és habos sört ittak a sátrak alatt. Ők még az ablakon sem néztek ki, napszitta sötétítőfüggönyük aznap is mozdulatlan maradt. Úgy tűnt, Vendelék elvesztek valahol.

Persze a telepen az élet ment tovább: minden reggel hatkor megjött a tejesautó, nyolcra megtelt lármával az iskola, az emberek sűrű gondjaikban észre sem vették az elenyésző változást, csak egy-egy hirtelen tragédiára rázkódtak meg, valami szenciációra kapták fel a fejüket.

Egyedül Veron néni foglalkozott a rejtett eseményekkel. Veron néni foglalkozására nézve öregasszony, amolyan egyszerű hirláda, aki szenvedélyes kíváncsisággal kutatta a nyelvvégre szedhető titkokat, aztán vitte szét az anyagot a szokott helyekre; onnan ágazódott a pletyka tovább, ahogy az már lenni szokott, egészen az erdőszeleli házakig... Már harmadszor zörgette meg Vendelék kiskapuját, amikor végre lépéseket hallott. Széptevő igyekezettel igazgatta össze ráncos száját, terelgette megkopott gondolatait, de valami, a lényeg istenigazában hiányzott belőlük: mit mondjon majd odabent, miért nem puhította otthon a szikár fenekét, amikor, isten látja lelkét, semmilyen úgy lebonyolítása Vendeléknél nem esedékes, vagy ha igen, arra éppen nem ő az illetékes. Persze az igazság úgy tartja, hogy már odamenet is szorult az öregasszony feneké, mert amit a szél innen-onnan összehordott Vendel Károlyról, az még az olyan huzatos helyeken edzett lelkeket is megingatott, mint a Veron nénié, még ha a fele igaz is. Szúrta a begyét a kíváncsiság: vajon mire megy el Vendelék napja? Kosarat fonnak? Nyulakat fésülnek? Az az ember, akiből művezető urat csinált a demokrácia, zsíros fizetéssel, autót is adott a feneké alá, akit külföldi tanulmányútra vittek az Endékába, tátrai beutalót nyomtak a markába, nagy pénzeket áldoztak rá, most a füle botját sem viszi a népek közé? Elmentek a választások, volt véradás, csemeteültetés, neki mindehhez semmi köze? Ő nem itt lakik a telepen?

Vendelné már ott terebélyesedett előtte. Megvető tekintettel mérte végig a hosszú nyelvről híres öregasszonyt, és meglehetősen tiszteletlen hangon fogadta:

— Na, éppen maga hiányzott! — mondta széles szájjal.

— Ne csukd be kedveském, ne csukd be! Az isten is megáld! Fontos ügyben jöttem, nagyon fontos ügyben — rimázkodott az öregasszony.

— Na, talán halni készül valaki? — recsegett Vendelné a kapuban.

— Dehogyan lelkem, dehogyan — egyengette a szót Veron néni —, ez attól is fontosabb!

— Fontos, fontos! Akkor gyorsan dugja be az orrát, mert odaég az étel!

Az éppen tátva maradt ajtókon keresztül étvágygerjesztő illatok terjengtek. Könnyedén lebegtek át a magasabb rétegeken, felsiklottak a sűrű hagymaszagra, a szemet enyhén megszurkáló zsírszagra, amely alig észlelhető, kékes füstöt pipázott ki magából. Közéjük beszorult a sűrűsre hajlamosító tormaszag, amely kifelé is terjedt, de az illattal szemben is erőszakoskodott. A szagok gomolygó áradatához kísérőzenét adott a forró zsír, amely hegyes pattogások mellett füstölgött egy tepsiben, benne töltött-csirke nyálcsurdító ropogásra sülvé, mellette kanál. Vendelné ezzel merigette a tejfölös bort, amely szint és zamatot kölcsönözött a fejedelmi falatnak. Odébb rétesek soros rendben, csokolni-való pirosan, felhólyagzott bőrrel. A túrósna az egyik lába már

levágva, fölszeletelve párolgott a rózsás tálon, itt-ott mosolygott belőle a mazsola. A tűzhelyeken alig láttak egymástól a fazekak, lábasok, mindegyik fedője takargatott valami jó falatot: sárgán gyöngyöző húsleves, lágyan remegő, zsílas tarajú főtt húst, zsírban fuldokló pörköltet, síma bőrben dagadó kukoricát. A hűtő alján görögdinnye, hasára fektetve, mellette tíz üveg sör. Kinn a konnektornál bedugásra készen a kávé, és Vendelné, az ételparádé utolsó aktusaként, még uborkát hámozott.

Vendelné kiváló leveseket főzött. Beleadott apait, anyait: elsőosztályú húsokat, velős csontot. Jól fölzdélte, kis lángon forralta, hogy ne legyen zavaros, ugyanakkor enyhén csipjen, hogy' izgassa fel a férje gyomornedveit. Még kevés gyömbérral hozzálopott egy kis pikantiát, ehhez csalt édes ízeket a kelkáposzta, mindre rá egy csipetnyi köménymagot, amely lehet egészen a belekig, és megakadályozza a puffadást Károlynál, aki ebéd után bőfög majd nagyokat, és a szelek is jól mennek nála.

Leves után következett a főtt hús. Ekkorára már kialakult a szokott, bensőséges családi kép: Vendelné odajutott, hogy az asztalhoz ülhet. Söhajtott. Bal kezével még megigazította a kipirult arcára lógó tincseket, jobbával már a szedőkanál után nyúlt. Közben Vendel javában falatozott. Nyiszalgatta, koncolta szét a zsílat, turkálta, válogatta a jobb falatokat, a mócsingot a feleségének hagyta. Mennykő nagy adag tormákat falt be egyszerűen, aztán meg csodálkozott, hogy csipi. Nem volt az a torma kellően megszelídítve, mert Károly úgy könnyezett, mint a zápor-eső.

Ezt követően a húsfafatok közül kiemelte a velős csontot. Hosszú évek tapasztalatai alapján szakszerűen értett a velő kipiszkálásához. Általában a bal kezével fogta a lábszárat, rézsút lefelé tartotta a kenyér irányába, a szabadon maradt kezével, illetve az abban tartott bicskájával vájkált benne, le-leütögette a lapockafára (ezt a felesége mindig gondosan eléje készítette), míg a remegő, lágy anyag ki nem bukott az üregéből. Mint említém, már ott várt sorsára a kenyér, erre került rátornyozva a kocsonyás velő. Még utolsó fohászként rászózott a szőrből, és ezzel véget ért a nyálcsurdító szertartás, csak két, egymást érő, egészséges harapás hiányzott, hogy kétszer le- és felmenjen Vendel ádámcsutkája, és közben kidülledjen a szeme. Az adag nyeléskor kissé szorult.

— A velőt azt szereted? — kíváncsiskodott az öregasszony.

— Igen, nene.

— Azt a Simon is szereti.

— Melyik Simon? — kérdezte némi érdeklődéssel Károly.

— Tudod — folytatta az öregasszony — az, aki a hídnál lakik. Pedig olyan szunyáta felesége van, csak tyappog össze-vissza. Nem nagyon ismered már te az embereket, Károly, néha kimozdulhatnál!

Vendel egykedvűen nézett maga elé.

— Nincs értelme — válaszolta.

— Akkor ne is buzdítsalak?

— Lehetőleg ne maceráljon ilyen számárságokkal! Megkérem! — Egyszer megüt a guta, majd meglátod, nem egészséges, ahogy te ezt csinálod. Simon az belemegy mindenbe, jön, megy, ezt is intézi, azt is.

— Miért éppen a Simon? Hogy jön az most ide? — kérdezte kissé sértődötten Károly.

— Csak éppen az eszembe jutott — válaszolta kapásból az öregasszony. — Talán haragszol? Többet kellene mutatkoznod a népek között, mozogni, jönni, menni!

— Minek? — tárta szét a karját Vendel. — Nem eleget mozognak mások? Én azelőtt is megvoltam magamban, most is jól megvagyok, engem ne molesztáljon senki!

Az öregasszony csóválta a fejét:

— Azért így nem beszélhetsz! Tiéd is a szocializmus, vagy nem?

Ezután egy kis csendesség következett.

— Nézzé, nene! — tagolta a szót Károly. — Én is szocialista vagyok, ha úgy tetszik, de az én szocializmusom itt van az asztalomon. Nekem hiába papolnak, így meg úgy. Mondta! Az a lényeg, amit itt megfogok és mindennap a tányérra teszek. Ezért pofázik mindenki.

És máris ott illatozott előtte egy porcelán tálban az ebédek slágere: a pörkölt. Izgalmas pirosságával, étvágygerjesztő sza-

gával kínálta magát. Károly élt-halt érte, ha csak tehetne, bekebelezte mindig az egészet. Bunkó nagy kenyereket gyúrt be melléje. két pofára evett, és jókora adagokat nyelt le egyszerre. A felesége aggódva figyelmeztette:

— Lassan egyél, ne siess! Nem eszi el előled senki!

— Neked hagyjak?

— Vigyázz, lassan egyél, nehogy rókázz!

A pörköltből ennek ellenére háromszor szedett. Remegve buktak ki a húskockák a szedőkanálból, a tányér közepén kupacba tornyozódtak, cakkozva folyt a saft. Károly energikus mozdulatokkal vágott a húsközé, a zsilák remegni kezdtek az eleven kupac gyorsan fogyott, nem maradt alul más, csak a vérszínű és vérré váló zsír. Ekkorára a tányér mellett felsorakoztak és fürdésre készen álltak az öklömnyi kenyérszivacsok, benn a saftban teleítették magukat, miközben kifeszült a hártájuk a maximális térfogatra.

Ezalatt Vendelné megbontotta a sört, és kitétt az ura elé három üveggel. Összeszedte a tányérok, az ételmaradékot egy tálba kaparta, a csontokat egy másikba. Lapos, tiszta tányérok penderültek ki az asztalra, a villák és a kések ott maradtak, a kanalak mentek a mosogatóba. Az asszony pótolta a sót a só-tartóba. Vendel eközben nekigyürkőzött a következő fogásnak. A csirke már szakszerűen kiporciózva párolgott egy ovális tálon, feldarabolásán, esztétikus elrendezésén látszott, hogy mesteri kezek munkája. Minden hús mellett ott volt a megfelelő adag töltelék, a combok mellett kevesebb, a mellében több — ahogy lenni szokott. Károly töltött egyet az üvegből, ivott. Míg a keze fejéhez törülte a friss habot, már a villa után nyúlt, és megcélolta vele a püspökfalatot. Lágyan emelte ki a combok közül, és a szeme beszélgetett hozzá. Duzzadt ajka rózsabimbóvá csücsörödött, és finom csókot lehelt a harmatfehér húsrá, majd éles fogaival hirtelen belekapott. Megindult az emésztőgépezet: bőséges nyál folyt elő a mirigyekből, az alsó és felső állkapcsok lapos kérődző mozdulatokba kezdtek, a húsos nyelv lusta fordulatokkal lapátolta a puhára áztatott falatokat.

Aztán jött a kukorica. Jellegzetesen augusztusi íz, a dinnyével párosítva a legrangosabb ebédek utójátéka is lehet. Amint tejet fakasztott a szemekből Károly éles foga, a ritka csemege ízével együtt a megelégedettség jóleső nyugalma töltötte el. Széles szájjal habzsolta oda-vissza a sorokat, a szemeket oldalt a pofazacskójába gyűjtötte, és csak nagyobb adagokban nyelte le. A gyomrában már felkészülten vártak a nedvek, szétmarcangolták. jöttek a gyomorszőrök, szívták, tölték, dagasztották, finom pép kertyogott a belek felé, ott felfogták a féligáteresztő rétegek. tőlük kapták a hajszálcsőrendszerek, közben a vért habosra dúsította az oxigén, testének legtávolibb részeibe. Vendel Károly boldog volt. Pillanatnyilag nem cserélt volna a királlyal sem, úgy érezte, hogy élete beteljesült, értelmet kaptak a régi hétköznapiak, van egy konkrétan körülhatárolható anyagi valóság, amely tartalmat ad az ébredésnek, mozgósítja elnehezült izmait, délelőttönként odavezényli őt a fazekak mellé, megemelteti vele a fedőket, meóztatja a leveseket, megindítja a nyálképződést.

Vendel Károly aznap is sokat evett. Bódultan belerogyott az ételrengetegbe, és megfledkezett a világról. És ahogy telt a gyomra, ennek arányában lelassult a szája mozgása, kisebb forgássebességgel darálták fogai, egyre szelidebb ívben lendült a villa, szerényebb falatokat szelt a kés. Egy szó mint száz, Károly lassan eltelt az étellel, a kitűnő sorrendbe szedett ízekkel, hasa szétfolyt az asztal alatt, tokája belelógott a tányérba, szemei elnehezültek, feje bólogatott, úgy nézett ki, hogy Vendel Károly lassan elszenderül.

Ezalatt Veron néni körülnézett alaposan. A konyhában nagy volt a szétrakodás, edények egymás hegyén-hátán, mindennütt valami szennyes, lépni sem lehetett tőlük, de így van ez, ha főznek, önála sincs különkül. Benyitott a szobába. Nem mondom: vetetlen ágy, a párnák élükre forgatva szanaszéjjel, a szőnyegek fölszedve, szennyes egy kupacban, elrakatlanul ruhák a karszéken, bűdös gumicsizma a sarokban. A spajzba is benyitott. Volt ott minden. Még ember szeme nem látott ennyi befőt-tet, savanyúságot, konzervet, készételt, szalonnát, kolbászt, to-jást, mákot, lekvárt, mézet, hagymát, krumplit egy rakáson, mint amennyi ott volt. Tömérdek. Csak ámuld az öregasszony,

és odavolt a csodálkozástól. A gyerekkori mesékből való terülj-asztalkám. Eldorádó itt maga a valóság. (Nem tett hozzá semmit, el sem vett belőle, mikor utólag megfelelő körökben leadta a látottakat.)

Károly ekkorára már lefeküdt a heverőre. Vizenyős szemei elé ködfüggöny ereszkedett, seprű szempillái még utolsókat hunyorogtak, finom, alig észrevehető nedvesség folyt közójük, aztán laposra zárultak. Vendel Károly elégedetten szuszogott.

Vendelné ez alatt helyet csinált a mosogatásnak. Elő a vajlingot, vizet bele, aztán ultrát. Ott volt megkészítve a dörzsi, a mosogatócsutak, még szétolta az edényeket, hogy hely legyen a szárítónak. A nagyja zsírt leáztatta forró vízzel, a legett részeket csutakolta, aztán bekerültek mind a mosogatóba. A poharakat, tejes edényeket előbbre vette, csak azután a kanalakat, tányérok, fődőket, fazekakat, végül a lábasokat. Még külön felekezetben halmozódtak a darálók, szűrők, fakanalak, kávéfőző, és valamennyit alátámasztották és egységbe foglalták a mindent eltűrő tálcák.

Vendelné mosogatás közben gyakran nézegetett az öregasszonyra:

— Mi újság, Veron néni, minek köszönhetjük a látogatását?

— Hát lelkem, hogy is mondjam?

— Mondja csak!

— Károlyhoz jöttem.

— Valahova menni kéne? — kérdezte Károly felriadva, gu-nyoros hangon.

— A lanyom utoisón van — jelentette ki az öregasszony halálsápadtan és az ügynek megfelelő komolysággal.

— Ott a mentő.

— Ha rosszul van, csak be vele, nem lehet várni! — fontoskodott Veron néni.

— És mit segíthetek? — faggatózott Vendel, mintha nem tudná, mire megy ki a játék.

— A kocsid nem jó?

— Jó, de én azzal nem viszem. — Nem?

— Még az apámat sem.

A súlyos kijelentés meglepte az öregasszonyt:

— Ennyire megátalkodott vagy?

— Maguk azt hiszik, hogy ha kocsi van, azt csak úgy le-akasztjuk. Másutt megpróbálta már?

— Jó, én csak kérlek, nem muszáj teljesíteni.

Károly a feleségéhez fordult, és úgy beszélt, mintha az öregasszony ott sem lett volna:

— Egyenesen hozzám jött? Hát mi vagyok én?

— Károly, Károly, majd te is bajban lehetsz még, megállj csak! Az isten nem ver bottal, ahogy mondani szokták — átkozódott az öregasszony.

— Maguk öregek olyanok mind, mint a mátoha. Miért nem maradnak otthon a fenekükön?

— Majd rájön még a kutyára a dér, megállj csak! Olyan nagy baj, hogy én ide jöttem?

— Elég legyen már! — rőffentette felemelt hangon Károly. — Fejezze be! — Miért, fiam?

— Azért, mert sürgősen fejezze be!

— Nene, menjen a Szekálhoz! — vetette közbe higgadtan Vendelné.

— Onnan jöttem.

— Akkor a Bódmanhoz!

— Az egy nagy tuskó, mit bibelődjek vele? Jó, majd lesz valahogy! Isten veletek!

— Isten áldja!

— Károly — fordult vissza az ajtóból Veron néni.

— Mi baj még?

— Azért, ha meggondolod...

— Én nem gondolok meg semmit... (Menjen a micsodába, vén szipirtó! Majd lekasztom én neki a kocsit, még mit nem! — dühöngött Vendel utólag, aztán elcsendesült.)

... Aznap hat óráig aludt. Akkor a felesége életet rázott bele, hogy keljen csak fel, micsoda dolog az, végigdögleni az egész délutánt, hiszen lassan besötétedik! Vendel nagy nehezen föltápászkodott, és eljutott egészen a hűtőszekrényig, ahonnan kiemelt egyszerre három üveg sört. Sietett megbontani, mert irtózatosan nagy szomjúságot érzett.